

Андрух Віталій Васильович,
старший викладач кафедри
кримінального процесу
та криміналістики Донецького
державного університету внутрішніх
справ, доктор філософії в галузі права

НЕДОЛІКИ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОДОВЖЕННЯ СТРОКУ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ ПІД ЧАС АПЕЛЯЦІЙНОГО ОСКАРЖЕННЯ ОБВИНУВАЛЬНОГО ВИРОКУ

Поетапне реформування кримінального судочинства в Україні, зокрема в частині забезпечення справедливого судового розгляду та дотримання основоположних прав людини, актуалізує необхідність визначення часових меж допустимого обмеження права на свободу особи у разі перегляду судових рішень в апеляційному порядку. З урахуванням сучасних правових викликів, пов'язаних з активним упровадженням європейських стандартів захисту прав людини, особливої уваги потребує проблема продовження строку запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою у процесі апеляційного оскарження обвинувального вироку.

Водночас складність проблематики зумовлена тим, що для апеляційного перегляду обвинувального вироку характерним є тривалий судовий розгляд, необхідність вивчення великих обсягів матеріалів кримінального провадження та вирішення низки інших питань, пов'язаних з обґрунтуванням допущених судом першої інстанції помилок. Але при цьому обвинувачений, щодо якого постановлено обвинувальний вирок, який ще не набрав законної сили, продовжує перебувати під вартою. За таких обставин постає питання допустимості подальшого застосування ізоляційного запобіжного заходу, що істотно впливає на дотримання прав і свобод людини.

Варто акцентувати, що зміст чинного КПК України не містить норм, які б прямо встановлювали максимальні строки тримання під вартою протягом усього періоду апеляційного перегляду обвинувального вироку. Хоча під час винесення обвинувального вироку суд зобов'язаний вирішити подальшу

долю заходів забезпечення кримінального провадження, включно з обраним раніше запобіжним заходом до моменту набрання вироком законної сили (п. 4 п. 1 ч. 4 ст. 374 КПК України) [1]. Зазначене знаходить свій прояв у низці судових рішень, коли судді залишають обраний запобіжний захід без змін до моменту набрання вироком законної сили, пояснюючи це тим, що ухвалення обвинувального вироку істотно змінює процесуальне становище особи, оскільки на підставі досліджених доказів встановлено її винуватість у вчиненні кримінального правопорушення [2; 3]. У такому разі зростає ризик ухилення від відбування покарання, що може унеможливити або суттєво ускладнити виконання вироку після набрання ним законної сили.

Загалом варто погодитися, що вимоги, по'язані з вирішенням долі застосованого запобіжного заходу у виді тримання під вартою після винесення обвинувального вироку дозволяє попередити неналежну поведінку особи у перехідний період, допоки вирок не вступить у законну силу, а засуджений не почне відбувати призначене покарання. Однак тримання під вартою після постановлення обвинувального вироку не може розглядатися як безумовне та невизначене у часі обмеження свободи. Воно підлягає повторній перевірці з урахуванням необхідності, пропорційності та обґрунтованості, що прямо пов'язано з гарантіями права на свободу та особисту недоторканість.

Натомість судова практика дотепер дотримується усталеного підходу, відповідно до якого в межах резолютивної частини обвинувальних вироків зазначаються формальні посилення на те, що тримання під вартою залишається чинним до набрання вироком законної сили. Фактично відбувається продовження позбавлення волі на весь термін до моменту початку виконання покарання, навіть попри подання стороною захисту скарги до суду апеляційної інстанції.

Однак наявність поданої апеляційної скарги на вирок суду означає незавершеність кримінального провадження в контексті перевірки законності й обґрунтованості постановленого вироку, а дія презумпції невинуватості особи в її процесуальному значенні зберігається до набрання вироком законної сили. Тобто, з одного боку, вирок ще може бути змінений або скасований, а з іншого – особа продовжує перебувати під вартою в умовах, коли строки такого обмеження прямо не конкретизовані.

З огляду на зазначене, допустимість продовження дії тримання під вартою під час апеляційного перегляду обвинувального вироку є суттєвим недоліком чинного кримінального процесуального закону, оскільки подання апеляційної скарги має призупиняти процес набрання вироком законної сили, а тому до особи не можуть бути застосовані наслідки, остаточно визначені вироком суду. Крім того обмеження особистого характеру, пов'язані з правом на свободу та особисту недоторканість, потребують перегляду. Інакше, подібні ситуації негативно впливають на дотримання прав і свобод людини, адже через відсутність належного врегулювання питання про продовження запобіжного заходу у виді тримання під вартою особа вимушена протягом невизначеного терміну знаходитись під вартою, в той час як потенційні ризики протидії кримінальному провадженню або вчинення іншої неналежної процесуальної поведінки можуть бути відсутніми.

Отже, наявний дефект законодавчої регламентації строків тримання під вартою під час апеляційного перегляду обвинувального вироку не сприяють забезпеченню права обвинуваченого на свободу та вимагають пріоритетного переосмислення в межах концепції подальшого реформування кримінального судочинства.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. *Голос України*. 2012. № 90-91. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

2. Вирок Дніпровського районного суду м. Дніпродзержинська від 18 квіт. 2024 р. Справа № 209/5302/21. Провадження № 1-кп/209/61/24. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118439943>.

3. Вирок Берегівський районний суд Закарпатської області від 26 січ. 2026 р. Справа № 297/3477/24. Провадження № 1-кп/297/151/26. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133590431>.